

نقش سیاسی امام جمعه در استحکام اصول نظام اسلامی

نویسنده: سجاد کریمی ✓

چکیده

امامان جمعه نقش ویژه‌ای در استحکام بخشی به ارکان نظام جمهوری اسلامی ایران ایفا می‌کنند. این مقاله به واکاوی نقش سیاسی امام جمعه در سه محور کلیدی می‌پردازد. نخست، نقش امام جمعه در ترویج ولایت‌مداری مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ جایگاه امام جمعه به عنوان منتخب ولی فقیه، ایشان را به عنصری مهم در تبیین نظریه ولایت فقیه، ترویج افکار رهبری و نهادینه‌سازی اطاعت از اوامر ولی امر در بدنه جامعه تبدیل کرد. دوم، نقش امام جمعه در تقویت وحدت ملی و اجتماعی تحلیل می‌شود. خطبه‌های نماز جمعه با گردآوری افشار مختلف مردم، فضایی برای ایجاد همدلی، پرهیز از تفرقه و تأکید بر اشتراکات فراهم می‌سازد و امام جمعه که نماد وحدت است، بحران‌های اجتماعی را مدیریت می‌کند. سوم، نقش امام جمعه در افزایش بصیرت و شناخت دشمن تبیین می‌گردد. ایشان با تحلیل رویدادهای منطقه‌ای و بین‌المللی و افشای توطئه‌های دشمنان علیه نظام، موجب هوشیاری آحاد مردم و مصونیت بخشی فکری-سیاسی جامعه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: امام جمعه، سیاست، استحکام، اصول نظام، اسلام.

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی رضی الله عنه در سال ۱۳۵۷، نه تنها ساختار سیاسی، بلکه بنیان‌های فرهنگی، اجتماعی و دینی ایران و جهان را دگرگون ساخت. این انقلاب با شعارهای آرمانی «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی»، نظامی

نو، مبتنی بر آموزه‌های شیعی و ولایت فقیه بنیان نهاد. در معماری این نظام، نهادهای جدیدی شکل گرفت که هر یک در تثبیت و استمرار آن نقش حیاتی ایفا می‌کنند. در این میان، نهاد «امامت جمعه»، بازوی سیاسی-اجتماعی رهبری، جایگاهی ویژه و راهبردی دارد. امامان جمعه که با حکم مستقیم ولی فقیه به این مسئولیت منصوب می‌شوند، در حقیقت نماد عینی پیوند نهاد رهبری با بدنه جامعه هستند. نقش آنان فراتر از رهبری عبادی یک نماز جمعه است. آنان سربازان خط مقدم جبهه فرهنگی و سیاسی نظام محسوب می‌شوند. وظیفه اصلی آنان، تبیین و ترویج سیاست‌های کلان نظام، تفسیر و تحلیل رویدادهای داخلی و بین‌المللی بر اساس منافع ملی و ارزش‌های انقلابی، رهبری افکار عمومی، ایجاد وحدت رویه در مواجهه با چالش‌ها و مقابله با جنگ روانی دشمنان است.

این نهاد، کارکردی دوجبه‌ای و استراتژیک دارد: از یک سو، بلندگویی قدرتمند برای انتقال بی‌واسطه دیدگاه‌ها و رهنمودهای رهبری به توده‌های مردم است و از سوی دیگر، سخنگاهی برای درک و انعکاس دغدغه‌ها، مطالبات و شرایط اجتماعی به مراکز تصمیم‌سازی و حکومت است. بنابراین، خطبه‌های نماز جمعه تنها یک موعظه دینی نیستند؛ بلکه بیانیه‌ای سیاسی و میدانی برای اعلام مواضع نظام‌اند. این جایگاه، نماز جمعه را به سنگری انقلابی تبدیل کرده که هر هفته، پویایی، هوشیاری و انسجام درونی جمهوری اسلامی را به رخ جهانیان می‌کشد و در حفظ امنیت ملی و تداوم مسیر انقلاب نقش محوری و اساسی ایفا می‌کند.

این مقاله به تبیین و بررسی نقش سیاسی امام جمعه در استحکام بخشی به اصول نظام جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد. محور اصلی پژوهش نیز، بررسی

۱-۱-۱-زمینه‌سازی ولایت‌پذیری

امام‌جمعه، نماینده ولی فقیه در منطقه است که مسئولیت اصلی را در تبیین مبانی نظری و فقهی ولایت فقیه بر عهده دارد. این تبیین شامل موارد زیر است:

۱-۱-۱- بیان فلسفه سیاسی ولی فقیه

تبیین فلسفه ولایت فقیه که زیر ساخت و سنگ بنای نظریه سیاسی شیعه است، اولین گام در زمینه‌سازی ولایت‌پذیری است. امام‌جمعه با ارائه مبانی نظری و کلامی ولایت فقیه، زمینه فکری لازم را برای پذیرش این مفهوم در جامعه فراهم می‌آورد.

بنابراین، مقصود از ولایت همان تصدی اداره امور حکومت و احکام الهی در چارچوب احکام شرعی است که خداوند برای اداره شئون اجتماعی و سرپرستی امت اسلامی گروه‌هایی را مأمور به اداره امور می‌نماید. پیامبران الهی اولین گروهی هستند که حق ولایت به آنها تفویض گردیده. دسته دوم امامان معصوم علیهم‌السلام هستند و در زمان غیبت هم این امر بنا بر اراده و تدبیر خداوند متعال توسط فقیهان جامع‌الشرایط صورت می‌گیرد.^[۳]

۱-۱-۲- تشریح ادله عقلی

از دیدگاه امام خمینی رحمته‌الله دلایلی که مبین اثبات امامت پیامبر و ائمه اطهار علیهم‌السلام است، برای اثبات ولایت فقیه کافی است.^[۴]

جامعیت و جاودانگی اسلام و حاکمیت صالحان اسلام، آیینی جامع، همیشگی و جاودان

تأثیر رهبری سیاسی-مذهبی امام‌جمعه در ترویج فرهنگ ولایت‌مداری، تقویت وحدت ملی و اجتماعی و نیز افزایش بصیرت در زمینه شناخت دشمنان است.

۱- ولایت‌مداری

ولایت فقیه، از مهم‌ترین مسائل جامعه اسلامی است که بحث و گفتگو درباره آن، از دو جهت ضروری است: اول آنکه ولایت فقیه سنگ بنای نظام جمهوری اسلامی ایران است و بر هر فرد مسلمان و انقلابی لازم است این اصل اساسی را خوب بشناسد و سپس بر مدار آن حرکت کند، و دوم اینکه دشمنان اسلام و انقلاب فهمیده‌اند که ظلم‌ستیزی انقلاب و نظام اسلامی، از این اصل مهم و مترقی سرچشمه گرفته است و برای منحرف ساختن چنین نظام و انقلابی، باید به قلب نیرودهنده و ستون استوار آن هجوم برند و به همین جهت است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در هر زمان مناسب، شبهاتی در زمینه این اصل بی‌بدیل مطرح گشته است.^[۱]

انبیاء و ائمه علیهم‌السلام که ولایت تکوینی و یا ولایت تشریحی و حکومت بر جامعه بشری دارند، این ولایت‌ها، ظهوری از ولایت خدا و به اذن و فرمان اوست و اگر در عصر غیبت نیز برای فقیه جامع‌الشرایط، ولایت و مدیریتی در محدوده تشریح و قانون اسلام بر جامعه مسلمین وجود دارد، آن نیز باید به اذن و فرمان خداوند باشد و گرنه، همان‌طور که گفته شد، انسان‌ها آزاد آفریده شده‌اند و هیچ انسانی سرپرست انسان دیگر نیست.^[۲]

۳. حکومت اسلامی، معیار تشخیص و شاخصه عملی،

ص ۳۸.

۴. فلسفه سیاست، ص ۱۷۷.

۱. ولایت فقیه، ولایت فقاقت و عدالت، ص ۱۲۱.

۲. ولایت فقیه، ولایت فقاقت و عدالت، ص ۱۳۳.

خُلَفَائِي! قَبْلِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ خُلَفَاؤُكَ؟ قَالَ: الَّذِينَ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِي وَيُرَوِّونَ عَنِّي حَدِيثِي وَسُنَّتِي؛ خَدَائِبًا! جانشینان مرا رحمت فرست. پرسیدند: یا رسول الله! جانشینان تو کیان اند؟ فرمود: آنان که بعد از من می آیند و حدیث و سنت مرا نقل می کنند.»

مفهوم خلافت، در بین مسلمانان، مفهومی روشن است و جانشینی پیامبر، عهده داری همه مسئولیت های سیاسی و حکومتی آن حضرت است. بر این اساس، معنای روایت آن است که علما جانشین پیامبرند و ولایتی که آن حضرت در زمینه حکومت داشته است، به جز آنچه از خصایص پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بوده، برای فقها که مصداق روشن روایان و بیان کنندگان سنت پیامبرند نیز ثابت است.^[۳]

دلیل روایی دیگر، توقیع شریفی است که شیخ صدوق در اکمال الدین، از اسحاق بن یعقوب نقل می کند که حضرت ولی عصر عَلَيْهِ السَّلَام در پاسخ وی به خط مبارکشان مرقوم فرمود: **(وَأَمَّا الْوَأْدُ الثَّوَابِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ؛** در رخدادهایی که اتفاق می افتد، به روایان حدیث ما مراجعه کنید؛ زیرا آنان حجت من بر شمایند و من حجت خدا بر آنان هستم.»

روشن است مراد از حوادث واقعه در این حدیث، صرف بیان احکام نیست؛ بلکه حوادث و پیشامدهای اجتماعی است که ارتباط به مصالح عمومی جامعه دارد و برای مردم اتفاق می افتد؛ زیرا رجوع به فقها در احکام امری بدیهی بوده است؛ مثلاً با پیدایش مواد مخدر و یا در ارتباط با هجوم دشمنان به جامعه اسلامی و گرفتن امتیازاتی که منجر به تسلط بیگانه می شود، نظیر امتیاز تنباکو، باید به فقها رجوع کرد.^[۴]

است؛ زیرا از جانب خداوند آمده است. اسلام برای نیل انسان به سعادت، متکفل تبیین همه ابعاد حیات انسانی، اعم از سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و عبادی است. احکام و قوانین اسلام به مقتضای فطرت بشر است و تا قیامت بقا و دوام دارد. بنابراین، جاودانگی احکام اسلام، مستلزم اجرا و تشکیل حکومت است و مجری حکومت هم باید شخصی آگاه به قوانین و ملتزم به رعایت کامل وظایف دینی باشد که در زمان معصوم این امر توسط ایشان صورت می گرفت و در دوران غیبت، باید افرادی عهده دار این امر شوند که از جهت علم به قوانین الهی، تقوا، عدالت و التزام عملی بر آن، شبیه ترین مردم به معصومین باشند؛ ولی فقیه، مصداق این عنوان است.^[۱]

ولایت فقیه، مقتضای لطف الهی

در عصر حضور، به مقتضای لطف و حکمت الهی، ولایت بر اموال و اعراض و نفوس مردم به امامان معصوم که از جانب خداوند منصوب شده اند واگذار شده است؛ اما در عصر غیبت، یا باید خداوند از اجرای احکام اجتماعی-سیاسی اسلام صرف نظر کند و یا باید اجرای آن را به کسی که در حد نازل تری از امامان معصوم قرار داشته و اصلح از دیگران و برخوردار از علم و تقوا و مدیریت است، واگذار کند. بنابراین فقیه جامع الشرایط، تنها مصداق و در حقیقت همان فرد اصلح است.^[۲]

۱-۳- ارائه ادله نقلی

برخی از استدلال های نقلی، برای اثبات ولایت فقیه عبارت اند از:
روایتی که شیخ صدوق نقل می کند که پیامبر اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: **(اللَّهُمَّ اجْعَلْ**

۳. فلسفه سیاست، ص ۱۸۰.
۴. فلسفه سیاست، ص ۱۸۱.

۱. فلسفه سیاست، ص ۱۷۸.
۲. فلسفه سیاست، ص ۱۷۸.

سقفشان و روی فریشان بنشینید، با آنها احوالپرسی کنید.»^[۱]

بنابراین، امام جمعه با اجرای نصایح و دستورات و سیاست‌های ابلاغی از سوی رهبری، به مردم نشان می‌دهد که ولایت‌پذیری به معنای عمل کردن به بیانات رهبری هست.

امام‌جمعه با دوری از تجملات و پایبندی به ساده‌زیستی، خود را از حیث معیشت در سطح مردم نگه می‌دارد. این امر باعث جلب افکار عمومی و اعتماد مردمی می‌شود و نشان می‌دهد که تبعیت از رهبری، باید در عمل امام‌جمعه خود را متبلور کند. همچنین پایبندی به ارزش‌ها مانند رعایت تقوا، راستگویی، اخلاص، دلسوزی و مردمی بودن باعث می‌شود که مردم وی را به عنوان الگو قبول بکنند و به او اعتماد داشته باشند. این اعتماد، باعث اعتماد به رهبری و نظام می‌شود.

۱-۲-۲-۱- ارتباط مستقیم با ولایت

در نظام جمهوری اسلامی ایران، امام‌جمعه نماینده رهبری در شهرستان‌ها و شهرها است و این منصب و جایگاه، او را رابط بین مردم و رهبری معرفی می‌کند. حضور در گردهمایی‌های هفتگی نمازجمعه برای بیعت با ولایت و شنیدن دیدگاه‌ها و نظرات حکومتی امام‌جمعه، زمینه مشارکت فعال جامعه در همه مسائل و امور می‌شود. نمازجمعه، یکی از مهم‌ترین ابزارهای مشارکت‌دهی مردم در مسائل سیاسی و اجتماعی است. از شرایط نمازجمعه آن است که خود امام معصوم یا امامی منصوب از سوی وی در این جایگاه قرار گیرد و مردم را با حقایق

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با امامان جمعه، ۵/تیر/۱۴۰۷.

۱-۲-۱- ایجاد ولایت‌پذیری

امام‌جمعه پس از زمینه‌سازی ولایت فقیه، باید از طرق مختلف به ایجاد ولایت‌پذیری بپردازد. در اینجا به دو طریق اشاره می‌شود: الگوسازی عملی و ارتباط مستقیم با ولایت.

۱-۲-۱- الگوسازی عملی

الگوسازی عملی یعنی امام‌جمعه نباید به نظریه‌ها و دستورات اکتفا کند؛ بلکه باید با رفتار، منش و عملکرد خویش به صورت عملی و عینی، الگویی برا همه اقشار مردم باشد تا مردم ولایت‌پذیری را در عمل ببینند و بیاموزند. مقام معظم رهبری در دیدار با ائمه جمعه فرمود:

«ببینید برادران عزیز! آقایان محترم! امام‌جمعه در روز جمعه مردم را امر به تقوا می‌کند یا گفتار خود، من می‌گویم شما در روز شنبه و یکشنبه و دوشنبه و سه‌شنبه و چهارشنبه و پنجشنبه مردم را امر به تقوا کنید با رفتار خود؛ دوم، رفتار پدرانۀ با همه است. در نمازجمعه شما همه‌جور آدمی شرکت می‌کنند؛ با همه شما پدرانۀ رفتار کنید، همه فرزندان شما هستند. بله، ممکن است شما به آن جوان انقلابی، جوان مجاهد و جهادگر، علاقه بیشتری داشته باشید، حق هم همین است، عیبی ندارد؛ اما آن کسی هم که این جور نیست، او هم پسر شما است، او هم فرزند شما است. یک مطلب دیگر [اینکه] رفتار امام‌جمعه باید مردمی باشد؛ سلوک مردمی. سلوک مردمی چیست؟ این است که شما به عنوان یک فردی از مردم بروید بین مردم، با آنها حرف بزنید؛ از مردم فاصله نگیرید؛ فقط با یک جمع مخصوص و ممتازی نشست و برخاست نکنید و گاهی [اگر] لازم شد، خانه‌های مردم بروید، زیر

جلوه‌های با شکوهی از صبوری را به نمایش گذارد. روح صبور زینب است که بعد از این همه مصیبت، می‌گوید: «مَا زَيْتُ إِلَّا جَمِيلًا؛ من جز زیبایی ندیدم.»^[۲]

امام جمعه با استفاده از خطبه‌های نماز جمعه و سایر مراسمات ملی و مذهبی، به تبیین مبانی نظری، فقهی و عقلی ولایت فقیه می‌پردازد. این تبیین‌ها مردم را به صورت مستمر به ابعاد مختلف این امر مهم و مقدس آشنا می‌کند و روند پذیرش آن را سرعت می‌بخشد.

همچنین امام جمعه با برگزاری کلاس‌های آموزشی و جلسات پرسش و پاسخ، نسل نوجوان و جوان را در جهت ولایت‌پذیری تربیت می‌کند.

۲- تقویت اتحاد ملی و اجتماعی

«اتحاد مسلمانان یک فریضه قطعی قرآنی است؛ این یک چیز دلخواه نیست؛ این را به عنوان یک وظیفه باید نگاه کنیم. قرآن دستور داده: **“وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا”**؛ یعنی حتی در اعتصام به حبل‌الله هم با اجتماع باید این کار را انجام بدهید. **وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا**؛ این امر است دیگر؛ چرا ما این را به یک امر اخلاقی تبدیل می‌کنیم؟ این یک دستور است، یک حکم است که باید بر طبق این عمل کرد؛ و همچنین آیات متعدد دیگری که در قرآن هست؛ [مثل آیه] **“وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ”** تا آخر؛ این یک نکته که این یک فریضه است.

۲. جایگاه ولایت‌پذیری و ولایت‌مداری در اسلام و عوامل مؤثر بر تحکیم آن مبنی بر قرآن کریم و روایات معصومین علیهم‌السلام، ص ۹۶.

هستی آشنا سازد و با دعوت به تقوای الهی، مسیر حرکت‌های اجتماعی را تبیین کند. از این‌رو، خطبه‌های نماز جمعه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و امیرمؤمنان علیه‌السلام سرشار از مسائل گوناگون هستی‌شناسی، خداشناسی، انسان‌شناسی، و مسائل اجتماعی و نظامی و سیاسی بود. مردم در این اجتماع عظیم با دیدگاه‌های توحیدی و سیاسی و اجتماعی رهبری جامعه آشنا می‌گردند و مواضع خود را با مواضع و دیدگاه‌های او هماهنگ می‌سازند. از این‌رو، نماز جمعه تنها دو رکعت نماز هنگام زوال خورشید با شرایطی خاص نیست؛ بلکه لازم است تا امام جمعه با در دست گرفتن سلاح به معنای نشانه عمل سیاسی و اجتماعی، دو خطبه، جایگزین دو رکعت نماز بخواند و مردم را افزون بر دعوت به تقوا، نسبت به امور آگاه سازد. وائزه امور که در اولوالامر نیز به‌کار رفته است، مسائل مربوط یا مرتبط به جامعه است که از آن به عنوان فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی و نظامی و اقتصادی و مانند آن یاد می‌شود. بر این اساس، اولوالامر که منصب نماز جمعه را با ولایت مستقیم الهی در دست دارد، می‌بایست موضوعات و دیدگاه‌های خود را درباره هر مسئله به گوش امت برساند و آنان را برای مشارکت جدی دعوت نماید.^[۱]

۱-۳- ابقاء و تداوم ولایت‌پذیری

ولایت‌مدار حقیقی کسی است که در مسیر ولایت با مدد از نیروی بصیرت از بی‌تابی خودداری کرده، با صبر و شکیبایی خویش، سختی‌ها، بلاها و زخم زبان‌های اطرافیان را به جان بخرد و با آرامش خود دشمن را ناامید کند. در اینجا نباید از رابطه صبر و بصیرت غافل شد. نمونه بارز صبر، استقامت و ثبات قدم، حضرت زینب علیه‌السلام است که در واقعه کربلا با بصیرت کامل،

۱. نماز جمعه، بیعت هفتگی با ولایت، سایت کیهان، ۱/ مرداد/۱۳۹۴.

۲-۲- حل مشکلات مردم

رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه: «از برکات معنوی نمازجمعه حل مشکلات مادی و اقتصادی مردم است.»^[۳]

امام جمعه همدان حجت الاسلام و المسلمین حبیب‌الله شعبانی با تأکید بر اینکه اصل برای امامان جمعه، حل مشکلات و دغدغه‌های مردم است، ابراز کرد: «ائمه جمعه خود را، رابط بین مردم و مسئولان و انتقال صحبت‌ها مردم می‌دانند.»^[۴]

امام جمعه به عنوان امام منطقه باید مشکلات و معضلات مردم را بداند و پیگیری‌های لازم را انجام دهد. امام جمعه امام منطقه است و صرفاً نمازجمعه خوان نیست. همه مشکلات مردم را باید ببیند و به تعبیر رهبر معظم انقلاب طیب دوار باشد.^[۵]

محوری‌ترین وظیفه امام جمعه رسیدگی به امور مردم است. اگر حضور مردم در کلیه کارها کم‌رنگ شود میدان کار برای امام جمعه باقی نمی‌ماند. البته همان‌طور که امیرالمومنین علیه السلام در نهج البلاغه خطاب به مردم اعلام کردند، هم شما به گردن من حق دارید؛ هم من به گردن شما حق دارم؛ طبیعتاً امام جمعه نیز به همین صورت است.^[۶]

امام جمعه با حضور در میان مردم و گوش دادن به مشکلات آنان، می‌تواند

نکته دیگر، وحدت و اتحاد مسلمان‌ها یک امر تاکتیکی نیست که حالا بعضی خیال کنند به خاطر شرایط خاصی ما بایستی با همدیگر متحد باشیم؛ نه، یک امر اصولی است؛ هم‌افزایی مسلمان‌ها لازم است؛ اگر مسلمان‌ها متحد باشند، هم‌افزایی می‌کنند و همه قوی می‌شوند؛ وقتی که این هم‌افزایی وجود داشته باشد، حتی آنهایی که مایلند - و مانعی هم نیست - که تعامل با غیر مسلمان‌ها داشته باشند، با دست پُر وارد این تعامل می‌شوند. بنابراین، این یک امر اصولی است و امر تاکتیکی نیست.»^[۱]

۱-۲- وحدت شیعه و سنی

«امروز مانند همیشه و بیش از همیشه، مصلحت‌الزامی امت اسلامی، در وحدت است؛ وحدتی که پد واحد در برابر تهدیدها و دشمنی‌ها پدید آورد و بر سر شیطان مجشتم، آمریکای متجاوز و غدار و سگ زنجیری‌اش رژیم صهیونیستی، رعدآسا فریاد کشد و در برابر زورگویی‌ها، شجاعانه سپنه سپر کند. این معنی فرمان الهی است که فرمود: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» (۱۰۳ آل عمران). قرآن حکیم، امت اسلامی را در چهارچوب «أَشِدَّاءَ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءَ بَيْنَهُمْ» (۲۹ فتح) معرفی می‌کند و از او وظیفه «وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا» (۱۱۳ هود)، «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» (۱۴۱ انشاء)، «فَقَاتِلُوا أئِمَّةَ الْكُفْرِ» (۱۲ توبه) و «لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ» (امتنحنه) را می‌طلبد و برای اینکه دشمن را مشخص کند، حکم «لَا يَهْتَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُفَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ» (۸ امتحنه) صادر می‌فرماید. این فرمان‌های مهم و سرنوشت‌ساز، هرگز نباید از منظومه فکری و ارزشی ما مسلمانان جدا مانده و به دست فراموشی سپرده شود.»^[۲]

۳. رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه، ۱۷ شهریور/۱۴۰۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی.
 ۴. حجت‌الاسلام و المسلمین حبیب‌الله شعبانی، امام جمعه همدان، ۲۳/اسفند/۱۴۰۳، خبرگزاری رسمی حوزه.
 ۵. حجت‌الاسلام و المسلمین وحدانی‌فر، امام جمعه دهم، بهمن/۱۳۹۹، خبرگزاری شبستان.
 ۶. حجت‌الاسلام و المسلمین شاکری، امام جمعه اسلامی، ۱۰/مرداد/۱۴۰۰، خبرگزاری شبستان.

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۲/آبان/۱۴۰۰.
 ۲. پیام رهبری به مناسبت فرارسیدن ایام حج وحدت شیعه و سنی، ۰۷/مهر/۱۳۹۹.

به صورت مستقیم در حل مسائل آنان ایفای نقش بکند. حجت‌الاسلام و المسلمین ایزنلو، امام‌جمعه عظامک، با تأکید بر اینکه مردمی بودن جایگاه امام‌جمعه را ارتقا می‌دهد گفت: «به خاطر همین مردمی بودن است که مردم مشکلات و بحث‌های خود را مطرح می‌کنند و دفتر امام‌جمعه نیز به عنوان یک پناه برای مردم است.»^[۱]

۳- شناخت دشمنان

«ملت ما به شناخت دشمن احتیاج دارد. این را همه بدانند: امروز کشور به شناخت دشمن [نیاز دارد]. دشمن را بشناسیم؛ دشمنان جهانی که خودشان را به وسیله انواع و اقسام اقلام آرایشی رسانه‌ای و تبلیغاتی بزرگ می‌کنند و در مقابل چشم قرار می‌دهند، بشناسیم؛ آمریکا را بشناسیم. در همین چند روز مشاهده کنید. فردا هفتم تیر است؛ حادثه حزب ائتلاف افتاده است؛ در سال ۶۶ در همین روز هفتم تیر، حادثه بمباران شیمیایی سردشت ائتلاف افتاده است؛ بله، صدام آن کار را کرد؛ اما پشت سر صدام چه کسی بود؟ آمریکایی‌ها بودند، غربی‌ها بودند، همان کسانی بودند که بمب‌های شیمیایی را به او دادند، چراغ سبز هم به او دادند و در مقابل این جنایت بزرگ و این قتل‌عام عجیب سکوت هم کردند؛ در روز یازدهم تیر - چند روز بعد - ترور شهید صدوقی است که این هم کار همین جنایتکاران است؛ در روز دوازدهم تیر - چند روز بعد از این - حادثه اسقاط هواپیمای ایرباس بر روی خلیج فارس است. از هفتم تیر تا دوازدهم تیر شما ببینید چقدر ترور، قتل‌عام و کشتار [انجام شد]؟ [چقدر] زن،

کودک، عالم، سیاستمدار، به وسیله عوامل آمریکا آماج این جنایت‌ها قرار گرفتند؟ اگر طراح این حوادث هم سرویس‌های امنیتی آمریکا و غرب نبودند، حداقل کمک‌کننده بودند؛ حداقل تشویق‌کننده بودند. این دشمن‌ها را بشناسیم. به تعبیر بعضی دوستان، خوب است این هفتم تا دوازدهم تیر را هفته حقوق بشر آمریکایی اعلام بکنیم. واقعاً حقوق بشر آمریکایی در این چندروز در کشور ما یک چیز واضح و بازاری است و از این قبیل الی ماشاءالله.

پس احتیاج داریم دشمن را بشناسیم. آن کسانی که امروز سعی می‌کنند از این هیولا - که سیاست‌های آمریکایی و سیاست‌های بعضی از دنباله‌روان آمریکا است - یک چهره موجهی معرفی کنند، اینها دارند خیانت می‌کنند؛ اینها دارند جنایت می‌کنند. این کسانی که این حقیقت روشن را کتمان می‌کنند، این دشمنی خیانت‌آلود را در زیر پرده‌های توجیه می‌پوشانند، اینها دارند خیانت می‌کنند به این ملت. کشور ما و ملت ما احتیاج دارد دشمن را بشناسد، عمق دشمنی را بفهمد و احتیاج دارد به اینکه خود را آماده کند برای مواجهه. این مواجهه، همیشه مواجهه سخت نیست؛ مواجهه در میدان جنگ نظامی نیست؛ دشوارتر از آن، مواجهه در میدان جنگ نرم است، در میدان فرهنگ است، در میدان سیاست است، در میدان زندگی اجتماعی است.»^[۲]

۳-۱. بصیرت‌افزایی و آگاهی‌بخشی

«شناخت زمان، شناخت نیاز، شناخت اولویت، شناخت دشمن، شناخت دوست، شناخت وسیله‌ای که در مقابل دشمن باید به کار برد، این شناخت‌ها بصیرت است.»^[۳]

۲. گزیده بیانات رهبر انقلاب در دیدار خانواده‌های شهید، ۶/تیر/۱۳۹۴.
۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۶/آذر/۱۳۹۳.

۱. حجت‌الاسلام و المسلمین ایزنلو، امام‌جمعه عظامک، ۴/مرداد/۱۴۰۳، خیرگزاری مهر.

**محقق می‌شود که به مثابه یک
 رسانه فراگیر و مؤثر، به تبیین
 و تحلیل نقشه‌ها، توطئه‌ها و
 تاکتیک‌های دشمن از جمله
 جنگ ترکیبی، جنگ شناختی و
 نفوذ فرهنگی می‌پردازد.**

۳-۲. تقویت روحیه مقاومت و پایداری

«معنای مقاومت این است که انسان
 یک راهی را انتخاب کند که آن را راه حق
 می‌داند، راه درست می‌داند و در این راه،
 شروع به حرکت کند و موانع نتواند او را از
 حرکت در این راه منصرف کند و او را متوقف
 کند؛ این معنای مقاومت است.»^[۵]

«خوف و حزن دو آفت بزرگ است برای
 یک ملت، برای یک جماعت، برای یک
 انسان. ترس و اندوه دو آفت بزرگ است.
 اگر مقاومت ... بکنیم، این دو آفت برداشته
 می‌شود ... آیه قرآن است: **﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا
 اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا و
 لَا تَحْزَنُوا﴾**؛ مقاومت هم همین جور است.
 اگر می‌خواهید خوف نداشته باشید، حزن
 نداشته باشید، مقاومت و استقامت
 را سرمشق کار خودتان قرار بدهید؛ آن
 وقت خوف هم نخواهید داشت، حزن هم
 نخواهید داشت؛ اینها گزاره قرآنی است.»^[۶]

«یک امتیاز بزرگ امام این بود که
 ملت را با مفهوم مقاومت آشنا کرد.
 ملت‌ها در موارد زیادی اتفاق می‌افتد که
 دنبال یک کاری هم هستند؛ اما قدرت
 مقاومت ندارند، وقتی فشار وارد می‌آورند،
 عقب‌نشینی می‌کنند. امام ملت ایران را
 این جوری بار آورد، این جور تقویت کرد.
 مقاومت را، ایستادگی را به این ملت تزریق
 کرد؛ لذا ملت ایران امروز یک ملت کاملاً
 مقاوم و کاملاً مستحکم است.»^[۷]

«بصیرت، نورافکن است؛ بصیرت، قبله‌نما
 و قطب‌نماست. قطب‌نما لازم است؛
 به‌خصوص وقتی دشمن جلوی انسان
 هست. اگر قطب‌نما نبود، یک وقت شما
 می‌بینید بی‌ساز و برگ در محاصره دشمن قرار
 گرفته‌اید؛ آن وقت دیگر کاری از دست شما
 برنمی‌آید.»^[۱]

امام جمعه پرنده، حجت‌الاسلام والمسلمین
 کاظمی: «اطلاع‌رسانی و بصیرت‌افزایی مردم
 نسبت به حوادث، توطئه دشمنان را خنثی
 خواهد کرد.»^[۲]

امام جمعه سیریک، حجت‌الاسلام و
 المسلمین سالاری: «امروزه بصیرت‌افزایی
 جزء ضرورت‌های جامعه است؛ چرا که
 دشمن همچنان تلاش دارد تا صحنه‌هایی
 چون اتفاقات پس از انتخابات ۸۸ را تکرار
 کند.»^[۳]

ماموستا ملاحمد فخری: «وحدت و
 بصیرت‌افزایی، درست‌ترین راه برای شکست
 دشمنان است.»

امام جمعه شهرستان جوانرود گفت:
 «بهترین و درست‌ترین راه برای شکست
 دشمنان اسلام و مسلمین، وحدت و
 بصیرت‌افزایی است و این امر باعث حفظ
 امت اسلام در برابر دشمنی‌ها می‌شود.»^[۴]

**امامان جمعه به عنوان رهبران
 دینی و اجتماعی، نقش ویژه‌ای در
 افزایش بصیرت و آگاهی بخشی
 عمومی در برابر دشمنان ایفا
 می‌کنند. این نقش آفرینی عمدتاً
 از طریق خطبه‌های نماز جمعه**

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۴/۴/۱۳۸۹.
۲. حجت‌الاسلام والمسلمین کاظمی، امام جمعه پرنده، ۲۲/۲/دی‌هشتاد و چهار، خیرگزاری نیاپرس.
۳. حجت‌الاسلام والمسلمین سالاری، امام جمعه سیریک، ۷/۳/۴۰۳، خیرگزاری مهر.
۴. ماموستا ملاحمد فخری، امام جمعه اهل سنت جوانرود، ۱۰ تیر ۱۴۰۱، خیرگزاری تقریب.

۴. ولایت فقیه ولایت فقاقت و عدالت، عبدالله جوادی آملی، بهار ۱۳۹۳، چاپ ۱۶، مرکز نشر اسراء.
۵. فلسفه سیاست، محمدجواد نوروزی، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رضی الله عنه، چاپ ۱۶، زمستان ۱۳۹۵.
۶. جایگاه ولایت‌پذیری و ولایت‌مداری در اسلام و عوامل مؤثر بر تحکیم آن مبتنی بر قرآن کریم و روایات معصومین علیهم السلام، اسماعیل خارستانی و فاطمه سیفی، فصلنامه سراج منیر، دوره ۵، شماره ۱۷.
۷. نماز جمعه، بیعت هفتگی با ولایت، منصور احسانی، سایت کیهان.
۸. نقش ولایت‌مداری ائمه اطهار علیهم السلام در تربیت فرزندان امروزی، مجتبی خندان، پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه‌های علمیه.

بر اساس بیانات امامین انقلاب، نهاد امامت جمعه یکی از ارکان اصلی حفظ روحیه مقاومت و انقلابی در کشور است؛ زیرا امام جمعه مبلغ رسمی گفتمان انقلاب، سازمان دهنده بسیج مردمی و انتقال دهنده ارزش‌های دفاع مقدس است. بنابراین نهاد امامت جمعه، ضامن تداوم و استمرار حرکت انقلاب اسلامی در برابر توطئه‌های دشمنان است.

نتیجه‌گیری

امام جمعه، نقشی ویژه و تعیین‌کننده در پاسداری، استحکام و بقای جمهوری اسلامی ایفا می‌نماید. این نقش حیاتی در سه عرصه به هم پیوسته، تجلی می‌یابد:

- در عرصه ولایت‌مداری، امام جمعه حلقه وصل مردم با امامت و ولایت است و ضامن تداوم گفتمان اصیل انقلاب اسلامی است.
- در عرصه وحدت ملی، قاضی و مدیری بی‌طرف است که پیکره جامعه را از گزند تفرقه و تشتت و نقشه دشمنان مصون می‌دارد.
- و در نهایت، در عرصه بصیرت‌افزایی نیز، با نقش‌آفرینی به عنوان چشم بیدار نظام، توطئه‌های دشمنان را خنثی و جامعه را در مسیر آرمان‌های اصیل انقلاب اسلامی رهبری می‌کند.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. بیانات مقام معظم رهبری در سایت: khamenei.ir
۳. حکومت اسلامی، معیار تشخیص و شاخصه عملی، محمدجواد ارسطا و علی بهادری جهرمی، فصلنامه دانش حقوق عمومی، سال سوم، بهار ۱۳۹۳، شماره ۷.